

SZABÓ ELŐD

MEGFOGOM A KEZED...

EGYHÁZI BESZÉD DR. KOVÁCS LAJOS PÜSPÖK EMLÉKÉRE
SZÜLETÉSÉNEK 100. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL¹

„Mert a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését.” (Róm 8,19)

Tizennégy éves sem voltam, amikor nagyapám, dr. Kovács Lajos püspök meghalt. De feltételezem: amikor felkértek, hogy e megemlékezés alkalmával szószéki szolgálatot végezzek, nem azt várták el tőlem, hogy az egyházat szolgáló püspökről, a nyelveken beszélő és tudományokban jártas teológusról, tanárról beszéljek – mert ezekről beszélni nem nekem lenne a legkönnyebb, hanem kortársainak, barátainak, tanítványainak. Amikor felkértek, minden bizonnyal arra gondoltak, valami olyasmit mondok, amit csak az unoka, a közeli hozzátartozó mondhat el, gyermekkori emlékeiből merítve. Valami olyasmit kellene mondanom tehát, ami nem az egyháztörténelem lapjaira tartozik, s éppen ezért nem írhatja felül semmi, még akkor sem, ha új források kerülnek elő egy régi korszak sötét évtizedeiből.

Éppen ezért emlékeket idéző hangon kezdeném. Emlékeimben él, amint az ősz hajú nagyapa, „Tata”, legboldogabb módon közrefogva két drága unokája által, kezüket fogva Kolozsvár főterén sétálgat, s közben meg van győződve róla, hogy az ő unokáinál szebbek és nagyszerűbbek sehol a világon nincsenek. S a Főtéren nemcsak embereket nézegetünk, nemcsak a virágokban gyönyörködünk! Nagyapa fölmutat a téren álló szoborra, s felsorolja azoknak nevét, akik ott állnak Mátyás király körül: Szapolyai János, Báthori István, Kinizsi Pál és Magyar Balázs. Talán nem is volt Kolozsváron ilyen kiskorú kisgyermek, aki így föl tudta volna sorolni e neveket – anélkül, hogy megértené történetüket. De megtanultuk! S azóta is tudjuk, mert olvastunk, tanultunk róluk, mert érdekelt bennünket... de tudjuk, elsősorban azért, mert ő tanított meg rá. A szoborcsoport alakjai nemcsak a magyar és erdélyi történelem nagyjai számunkra, hanem olyan csodálatos szereplők, akik elválaszthatatlanok lettek nagyapánk emlékeitől is.

A másik emlék már azokból az időkből való, amikor Tata már nem volt közöttünk. 1999 karácsonyán először léptem szószékre gyülekezeti közösség előtt,

¹ Elhangzott Ürmösön 2009. november 13-án és Kissolymoson november 14-én.

Vargyason, elsőéves teológiai hallgatóként, első legációk szolgálatom alkalmával. Akkor nagyapám karácsonyi beszédével szolgáltam, amelynek bibliai alapgon-dolata Pál apostol Rómaiakhoz írt leveléből származott: „A teremtett világ só-várogva várja az istenfiak megjelenését.” Mint egykor a kolozsvári Főtéren, talán e karácsonykor is túl fiatal voltam még, hogy e szavakat, e beszédet megértsem, de ösztönösen éreztem szépségét, s mint a szoboralakok nevei, e szavak is – tíz év után – még mindig bennem élnek. Ma már azért, mert bár azóta sok mindent tanultam könyveknek lapjairól és sok mindent tapasztaltam az élet „lapjain”, ő mondta nekem ezt először – s ezért mindig több lesz az egy bibliai üzenetnél.

Életének viszontagságaira tökéletesen ráillenek Pál apostol szavai. Ő is min-dig valamire várt: várta a tudás megszerzését, várta a családi élet épülését, várta a teológiai katedra mellett diákjainak érdeklődő értelmét, várta egyházának jobb, ígéretesebb jövőjét egy olyan korban, amikor az egész világ körülötte szinte re-mény nélkül élt a sötétségben, a nyomott némaságban, a lelketlenségben. Várt – mint ahogy az adventi várakozás mindig jellemzője az Istenben bízó embernek. Várt, de nem tétlenül, nem ölbe tett kézzel, hanem mindig cselekedve, tudása, de ennél sokkal lényegesebben: lelkiismerete szerint. Aki szemébe nézett, aki hal-lotta szavát, aki megérezte sugárzását, nem a tudást, nem a bölcsességet, nem a tekintélyt érezte lehangsúlyosabban, hanem a lélek tisztaságát.

Unokaként csak fehér hajú nagyapaként ismertem. De nemcsak haja volt fehér, hanem lelkének tisztasága is. Tanulva, önmagát képezve várta a tudást, szeretettel és áldozatkészen építette a családját, törődéssel és bizalommal várta diákjait, egyszerű, de töretlen cselekvésvágygal várta egyházának szebb jövőjét, reményteljes üzenetével felkeresve minden gyülekezetét, minden rá bízott hívő ember otthonát. S a várakozás, a reménység abból a meggyőződésből fakadt, hogy Isten előbb vagy utóbb igazságot és szebb jövőt szolgáltat azoknak, akik só-várogva könyörögnek hozzá, s akik kitartóan cselekednek azért, hogy ez a szebb jövő valósággá váljék.

Olyan sokszor sétáltunk vele kézenfogva! Néha még moziba is elvitt ben-nünket, s karácsonykor, miközben otthon az angyal feldíszítette a csodák fáját, mindig az ő kíséretében mentünk a Vasutaspark játszóterére vagy a Sétatér öreg fái közé. Sokszor fogott kézen, s mutatott ezt vagy azt nekünk, s közben éreztetett velünk mélységes nagyapai büszkeséget és szeretetet.

Ma, amikor ennek az egyházközségnek, lelkészének, vezetőségének, híveinek jóvoltából születésének centenáriumát ünnepeljük, képzeletben tegyük mi is azt vele, amit ő tett annyiszor unokáival! Idézzük magunk közé őt, s fogjuk kézen, ve-zessük őt végig mindazokon a helyeken, amelyekre kíváncsi lehet, s amelyeknek alakulását, növekedését vagy hanyatlását bizonyára számon tartaná.

Megfogom a kezét, s mindenekelőtt ezt a helyet, ezt a falut, ezt a templomot, ezt a gyülekezetet mutatom meg neki. Lássa, hogy szülőfaluja, bölcsője nem felejtette el őt! Lássa, hogy ebben a kis gyülekezetben még most is várják a szebb jövőt, s most is igyekeznek cselekedni és imádkozni azért, hogy Istenhez méltóbb, áldott életet élhessen az ember!

Megfogom a kezét, s bevezetem a teológia tantermeibe, ahol még ma is sokszor hangzanak el az ő szavai, az ő munkáit olvassák és tanulmányozzák ifjú nemzedékek – de vannak új gondolatok, új munkások, akik átvették a fáklyát, akik ráépítettek az alapra, s vannak új, tudásra éhes, szolgálatra vállalkozó ifjak, akik készek folytatni az aratást. Tanítják és tanulják a módját annak, hogy cselekvően, szolgálattal várakozzanak, sóvárogjanak egy élő és épülő egyház szebb jövője után.

Megfogom a kezét, s elviszem a Szamos, a Duna és az Olt mentére, hogy számba vehesse, mi történt a számára legfontosabbakkal: hogy láthassa gyermekeinek életét, örömeit és gondjait, bánatait; hogy láthassa unokáit, amint a szószeiken vagy a kórházban tudásuk – s mint hiszem: mindenekfelett lelkiismeretük – szerint dolgoznak, szolgálnak, cselekednek egy szebb, áldottabb, várt és sóvárgott emberi életért; hogy láthassa dédunokáját, aki mosolyával, jókedvével talán legközelebb van ahhoz az áldott állapothoz, amely után emberi életünk gondjai közül sóvárgunk.

Megfogom a kezét, s elviszem Erdély négy égtájára, faluról falura és városról városra; vidékeken, tájakon keresztül olyan helyekre, amelyek jól ismertek számára. Elviszem a templomokba, újakba és régiekbe; gyülekezetekbe, ünnepekre vagy egyszerű, csendes vasárnapokra; egyházközségi, keblitanácsi vagy egyetemes egyházi gyűlésekre, hogy lássa, élje át a heves vitákat, s a kemény szócsaták mögött is lássa meg azt, hogy e keménység s e tűz csupán abból a tiszta sóvárgásból származik, amely mindannyiunkat hajt: hogy azt a szebb, jobb, istenibb világot mihamarabb megtaláljuk, megvalósítsuk.

De valljuk meg mind – kissolymosiak, hozzátartozók, egyházi vezetőség –, hogy e képzeletbeli séta nem csak büszkeséggel töltene el bennünket, s örömmel áldott emlékü Kovács Lajost! Valljuk meg, s ne féljünk e vallomástól, mert arra is áldott alkalom ez az emlékűnnep, hogy öhozzá mérjük magunkat és életünket; hogy választ keressünk arra a kérdésre: mi az, amire nem lennénk büszkék, ha neki kellene beszámolnunk életünk folyásáról. Érezzük magunkon hiányosságaink és bűneink felszámolásakor a megrovásban is szelíd tekintetet, amely inkább szégyenérzettel töltött és tölt el, mintsem félelemmel és rettegéssel, s hatása éppen ettől volt olyan erős, olyan mély.

Sok minden megváltozott az eltelt tizenöt év alatt. A kolozsvári Főtér, amelyen nagyapánk büszkén sétált unokáival, ma már egészen más képet mutat; rengeteg erdőt pusztítottak el a kedvenc pihenőhelyen, a Hargita tiszta levegőjű tájain; s a sóvárgott szép jövő a nagy ígéretek ellenére sem érkezett még meg életünkben a sötét évtizedek szétfoslása után. Mert az átkos rendszer kegyetlenségét a szabadság, a *minden rosszra való* szabadság lelketlensége váltotta fel; a titkos hivatalok és ügynökök hatalmát a pénz mindenhatósága helyettesíti; s ma sem számít az ember, az egyén, a lélek egyedisége a világban, hanem csak a tömegek, a számok, a termelés, a haszon; s ma már nem a tilalmak, a fenyegetés tartja távol az embereket a templomtól, Istentől, hanem a közömbösség, a lelki ellustulás és igénytelenség.

S mindezek ellenére vannak, akik el akarják hitetni velünk: ez így jó, ez így az a világ, amiről álmodoztunk.

De ha a Mátyást és vezéreit ábrázoló szobrokat le is döntenék, ha a Hargita összes fenyőfáját el is tüntetnék, s ha minden álmaink és szándékaink ellenére történik is – ha kézen fogjuk a Püspököt, az Édesapát, a Nagyapát, az Embert, s ő megérzi a jobb iránti sóvárgásunkat, akkor nem kell lehajtott fővel állnunk előtte. Mert amíg él bennünk a sóvárgás, a vágy a jobb, a szebb, az áldottabb iránt, addig cselekedni, áldozni, szolgálni is tudunk, mert érezzük, hogy érdemes, mert érezzük, hogy értelme van, mert érezzük, hogy így őrizhetjük méltóképpen emlékét.

Ő szól hozzánk ezen az ünnepen: „Az egész teremtett világ egyetemben fohászodik és nyög mindezeideig. Szükségünk van újjászületésre, áldott, gazdag tartalmú karácsonyra, szükségünk van a karácsonyi örömmüzenet magasatos eszménye áldott megvalósulására. Rajtunk áll, hogy a karácsony szépségéből, ragyogásából, kimeríthetetlen gazdagságú eszmei tartalmából valami a mi életünkben is megvalósuljon. Sok tekintetben tőlünk függ, hogy ne csak karácsony ünnepén teljék meg lelkünk szépséggel, melegséggel, emberi részvétellel, megbocsátással, a békesség szent hangulatával, hanem nemesedjék egész életünkben általános emberi magatartásunkat és cselekedeteinket meghatározó diadalmas erővé és megingathatatlan hatalommá.”

Korábban azt mondtam: képzeljük el, hogy megfogjuk most a kezét. Most azt mondom: *ismerem a módját* annak, hogy valóban megfogjuk kezét! Fogjuk meg *egymás* kezét, imádkozzunk, emlékezzünk és sóvárogjunk cselekedve, áldozva, szolgálva a szebb jövőért, Isten országáért! Ámen.

Bilal Cleland nyugdíjba vonulása előtt az Ausztrál Iszlám Tanácsok Szövetségének (Australian Federation of Islamic Councils) titkára, az Ausztrál Magánvállalkozói és Ipari Egyesület elnöke, valamint a Victoriai Muszlim Jóléti Bizottság elnöke volt. Számos könyv, tanulmány és tankönyv szerzője. Alábbi előadása a melbourne-i Unitarian Peace Memorial Church közösségének meghívására készült 2003-ban.

BILAL CLELAND

ISZLÁM ÉS UNITARIZMUS: AZ IGAZSÁG ÉS AZ IGAZSÁGOSSÁG KERESÉSE

Azok a muszlimok, akik tudnak az unitáriusokról, elsősorban teológiai fogalmakban látják őket: Jézus azon követői ők, akik Isten egységét rendíthetetlenül vallják. De ugyanezek a muszlimok talán elképedve tekintenek az unitarizmus modern formájára, amely az emberi értelmet az isteni kijelentés szintjére emeli. Igaz, hogy vannak unitáriusok, akik az értelmet a vallás legvégső tekintélyének tekintik, de mások a rációban olyan eszközt látnak, amely a nem-tökéletes szentírással együttműködve irányt tud mutatni az életben.

Évszázados összekapcsolódás

Az iszlám történetírás évszázadokra visszanyúlóan kapcsolatot lát a keresztény unitáriusok és a muszlimok között. Mi több, amikor Hérakleiosz, a 7. századi bizánci császár először hallott Mohamedről és tanításáról, azt hitte, hogy csupán egy újabb ariánus eretnecség tört fel a sivatag mélyéről. Erre az időre a bizánci kereszténységnek már hosszú múltja volt az eretnekekkel való bánásmódban: a régi római megtorlás kegyetlen eszközeit alkalmazva legtöbbször megvakítással és bebörtönzéssel munkálta a másként gondolkodók teljes kiirtását. Nem mai keletű a vallási másságot mint egyfajta hazaárulást, az állam elleni veszélynek tekinteni.

A muszlimok úgy látják, hogy az unitárius hit feltörése az 1500-as évek Nyugat-Európájában közvetlenül kapcsolódik a Biblia nemzeti nyelvekre való fordításához. Amíg a Biblia a mindennapi embertől el volt zárva, annak történetei kizárólag a papok és templomi képek elmesélései közvetítették. Amikor azonban a laikusok közvetlenül olvashatták a Bibliát, nyomát sem találták abban pápá-